

УКРАЇНА

**ЧЕРНІГІВСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
ДЕПАРТАМЕНТ КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ,
НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ ТА РЕЛІГІЙ**

вул. Коцюбинського, 70, м. Чернігів, 14000, тел./факс: (0462) 67-62-63, e-mail:dkult_post@cg.gov.ua,
сайт:<http://dkult.cg.gov.ua/> код згідно з ЄДРПОУ 02231672

**Інформаційна довідка
про Софію та Олександра Русових**

Софія Федорівна Русова народилася 18 лютого 1856 року в селі Олешня, Чернігівської губернії. З 9 років мешкала в Києві, де закінчила Фундуклеївську гімназію і увійшла в українське патріотичне середовище Лисенків-Старицьких. Там в 1871 році, разом із сестрою Марією, вела перший в місті дитячий садок і позашкільну освіту для дорослих.

Протягом 1874–1876 років була учасницею українського земляцтва у Санкт-Петербурзі. Допомогала своєму чоловіку, Олександру Русову, в підготовці повного «Кобзаря» Тараса Шевченка для видання у Празі 1876 року. Від 1909 року викладачка і професорка на Вищих жіночих курсах А. В. Жекуліної та у Фребелівському педагогічному інституті в Києві.

Співзасновниця і співробітниця педагогічного журналу «Світло» (1910–1914). У січні 1913 року в Петербурзі на першому всеросійському жіночому з'їзді Софія Русова виступила на захист навчання українською мовою і поставила питання про навчання рідною мовою.

У 1917 році стала членом Української Центральної Ради, головою Всеукраїнської учительської спілки. У міністерстві освіти (за гетьманату) очолювала департамент дошкільної та позашкільної освіти, активна у дерусифікації шкіл, влаштуванні курсів українознавства, підготовці українських шкільних підручників і в укладанні плану й програми єдиної діяльної (трудової) школи.

У жовтні 1919 року в Кам'янці-Подільському засновано громадсько-політичну організацію — «Союз українок», Софія Русова очолила його культурний сектор.

Олександр Олександрович Русов народився 19 лютого 1847 року в м. Київ, український земський статистик, етнограф, фольклорист і громадський діяч.

1873-го Олександр Русов став одним із засновників Південно-Західного відділу Російського географічного товариства в Києві. «Він розбурхав національну свідомість багатьох млявих, пригнічених українців, він витворив фанатиків фольклору та етнографії, таких як Новицький з Катеринослава, Манджура з Харківщини. – писала у «Моїх споминах» Софія Русова про діяльність відділу.»

1875-го Русови переїзять до Праги, де видали повний Шевченків «Кобзар». Оскільки в межах Російської імперії через цензуру неможливо було

це зробити. Потім родина деякий час жила у Чернігові. Олександр Русов працював у статистичному бюро при губернському земстві і підготував статистичний опис Ніжинського повіту. За цю роботу, яка складалася з 400 сторінок він отримав золоту медаль від Російського географічного товариства.

Головним напрямом наукової діяльності О. О. Русова, починаючи з другої половини 70-х років XIX ст. і до кінця його життя, стала статистика. Перші значні статистичні дослідження О. Русов провів на Чернігівщині у 1876–1879 рр. Тоді відбулося його становлення як статиста-науковця. Вже перші його праці засвідчили характерну рису дослідницької роботи О. Русова – історизм. У 1878–1879 рр. О. Русов здійснив статистичне обстеження Ніжинського повіту.

Працюючи на посаді статиста в Чернігівській земській управі (1894–1899 рр.), дослідник здійснив узагальнення зібраних раніше земськими статистами матеріалів за 15-ма повітами губернії. Результатом роботи стала фундаментальна двотомна праця «Описание Черниговской губернии (1898–1899 рр.)».

Під час перебування в Чернігові у 1876-1878 рр. вони увійшли до складу ініціативної групи, зусиллями якої була заснована Чернігівська громадська бібліотека. 15 березня 1877 року Русови взяли участь у першому установчому зібранні членів-засновників бібліотеки, на якому Софія Русова була обрана до першого складу правління бібліотеки. Заснування та становлення бібліотеки відбувалося, в основному, за рахунок пожертв, відтак Олександр Русов передав на цю справу 25 карбованців. Подружжя Русових і надалі підтримувало новостворену бібліотеку коштами й книгами. Зокрема, завершуючи в Києві видання своєї праці «Нежинский уезд. Статистико-экономическое описание», статистик сповіщав листом від 30 березня 1880 року Ніжинську повітову земську управу «Я замовив собі декілька примірників на своєму папері для відправки у Вільне Економічне Товариство, Географічне, Чернігівську громадську бібліотеку й інші установи».

Під час другого перебування в Чернігові у 1894-1899 рр. Олександр Русов поновив діяльність у громадській бібліотеці. У 1895 році його було обрано членом ревізійної комісії, а починаючи з 1896 року – членом правління Чернігівської громадської бібліотеки, у 1896 році – завідувачем господарської частини, у 1897-1898 рр. – секретарем, у 1899 р. - головою правління.

Подружжя Русових турбувалося про поновлення книжкового фонду бібліотеки, брало активну участь у складанні бібліотечних каталогів, підготовці нарисів з історії бібліотеки, присвяченого 20-річчя її діяльності. Щорічні звіти бібліотеки за цей період здебільшого написані рукою Олександра Русових.

Директор

Людмила ЗАМАЙ